

Deocamdată, teoriile pesimiste în legătură cu viitorul teatrului — artă amenințată în secolul nostru să dispară, zice-se — se dovedesc false. În acest început de stagiune, activitatea în teatre, pe toate meridianele, a fost intensă.

PARIS

La Paris, toate teatrele și-au anunțat repertoriul încă din primele zile ale lui septembrie. Noutățile sînt numeroase. Firește, au fost reluate și spectacole din anii trecuți, mai ales la teatrele subvenționate (unde mai multe spectacole alternează pe afiș). La Comedia Franceză, repertoriului clasic obișnuit i s-a adăugat anul trecut *Setea* și *foamea* de Eugen Ionescu și *Cyrano de Bergerac* a lui Edmond Rostand, iar la Odéon-Théâtre de France continuă să se joace *Paravanele* de Jean Genet, care în stagiunea trecută a stîrnit zgomotoase discuții. Teatrul La Huchette s-a deschis — pentru a zecea oară! — tot cu *Cîntăreșa cheală* și *Scaunele* de Eugen Ionescu. Cîteva reluări sînt justificate prin jocul deosebit al actorilor (*La Mamma* cu Elvira Popescu, *Floare de cactus* cu Sophie Desmarets, *Doamna de la Maxim* cu Zizi Jeanmaire), sau prin succesul „de casă”, încă neepuizat (*Mal de test*; *Ureau să-l văd pe Musov* de Kataev; comedia italienească *Icre negre sau linte*).

În alcătuirea repertoriului, teatrele s-au arătat mai exigente, iar piesele „de boulevard” au avut mai puțină căutare ca în anul precedent. Foarte la modă pe scenele pariziene au devenit tinerii „furioși” englezi, printre care James Saunders deține recordul: la Teatrul „Antoine” se joacă, în regia lui Claude Régy, *Rîndul viitor voi cînta pentru tine*, avînd în distribuție pe Delphine Seyrig și Jean Rochefort; la Lutèce, Laurent Terzieff semnează regia la *Uai, sărmane Fred!* și *Uecinii* de același autor; iar Georges Vitaly a luat hotărîrea să monteze — nu se știe încă pe ce scenă — *Parfumul florilor* tot de James Saunders. Claude Régy pune în scenă încă două piese ale celor mai cunoscuți „furioși”: *Întoarcerea* de Harold Pinter, la Théâtre de Paris (cu Pierre Brasseur, Claude Rich, Emmanuelle Riva, Jean Topart), și *Dovada inadmisibilă* de John Osborne la Mathurins, cu Michel Bouquet. Într-un interviu recent, Claude Régy explică motivul pentru care el și alți oameni de teatru s-au simțit atrași de piesele noii generații de scriitori englezi: „pentru că aceștia — a declarat Claude Régy — au găsit cu toții, în mod firesc, tonul epocii noastre... Ei se pricep să exploreze domeniul inexpriabilului cu precizie și pudoare. Vorbesc cu simplitate despre lucruri simple, concrete, și dau posibilitate actorilor să joace ceea ce se petrece între cuvinte”. O altă piesă, care a avut o lungă carieră la New York și după care, recent, s-a făcut un film, *The*

Knack (*Șpilul*) de Ann Jellicoe, se joacă la Gaité Montparnasse, în regia lui Michel Fagadau; iar la Théâtre de l'Est Parisien, Guy Rétoré semnează regia spectacolului *Trăiți ca porcii* de John Arden — a cărui piesă *Dansul sergentului Musgrave*, deși pusă în scenă de Peter Brook la Paris, acum cîțiva ani cînd moda nu-i îmbrățișase încă pe tinerii „furioși“, a fost o cădere.

* * *

În repertoriul acestei stagiuni sînt înscrise și o seamă de piese noi ale unor scriitori francezi. Marcel Aymé, care de multă vreme nu a mai scris pentru teatru, își va vedea noua piesă — o poveste filozofică, *Convențiunea Belzébir* — jucată la Athénée. Françoise Sagan a pregătit *Calul leșinat* (în care va apărea Nicole Courcel) și *Așchia* pentru Teatrul Gymnase. La Michodière, teatru condus de Yvonne Printemps și Pierre Fresnay, a avut loc premiera piesei *Laurette* a lui Marc Gilbert Sauvageon, în care rolul principal a fost jucat de Danielle Darrieux. André Roussin a scris și el o nouă piesă pentru Elvira Popescu, *Locomotiva*. Tot în stagiunea aceasta s-a montat la Ambassadeurs *Monștrii sacri* de Cocteau, în care joacă celebra comediană Arletty.

* * *

Comedia Franceză și-a deschis stagiunea cu premiera *Nunta lui Crecinski* de Suhovo-Kobîlin, pusă în scenă de regizorul sovietic Nicolai Akimov, directorul Teatrului de Comedie din Leningrad. Francezii au avut întotdeauna o sensibilitate deosebită pentru literatura clasicilor ruși, care, mai ales de cîțiva ani încoace, este nelipsită din repertoriul teatrelor pariziene. *Doamna cu cățelul* s-a jucat anul trecut la Teatrul Tertre, unde anul acesta i-a urmat *Subsolul* lui Dostoievski. Sacha Pitoëff, a cărui afinitate față de clasicii ruși este o moștenire de familie, montează *Azilul de noapte* de Gorki. André Barsacq pregătește la Hébertot *Trei surori* de Cehov, în care vor juca trei actrițe surori, de origine rusă, dintre care două publicul din țara noastră le cunoaște: Marina Vlady, Odile Versois și Hélène Vallier. *Jurnalul unui nebun* de Gogol — în limba engleză — a ținut la începutul stagiunii afișul teatrului des Arts; actorul Roger Coggio se pregătea pentru un turneu în Anglia și Statele Unite. La Atelier, în reluare, se joacă *Idiotul* de Dostoievski cu Philippe Avron.

* * *

Teatrul Național Popular a început stagiunea cu un recital dat de cîntăreții Juliette Gréco și Georges Brassens, după care a urmat *Dumnezeu, împărat și țăran*, de scriitorul maghiar Julius Hay, spectacol care — după vechea tradiție de pe vremea lui Vilar — a fost întîi prezentat la festivalul de la Avignon. Va urma apoi pe afiș *Măreția și decadența orașului Mahagonny* — operă comică de Brecht și Kurt Weil — în care vor cînta și juca Pia Colombo și Armand Mestral. Georges Wilson semnează regia.

* * *

După cum se știe, un fenomen care s-a accentuat în ultimul timp în Franța este descentralizarea vieții teatrale. În provincie s-au creat nouă centre culturale, există aproximativ zece trupe permanente care dau spectacole, fie în teatrele din centrele respective, fie în așa-numitele case de cultură, iar în banlieurile Parisului, animatorii duc o activitate susținută. S-au montat în ultimele stagiuni, în noile centre, spectacole cel puțin tot atît de bune ca în capitală; și pentru că în alcătuirea repertoriului, politica succesului de casă a cedat înțîietatea politicii de culturalizare, în aceste centre dramatice s-au jucat cu precădere clasici și autori contemporani valoroși. Numele animatorilor-regizori Planchon (Villeurbanne), Garan (Aubervilliers), Gignoux (Strassbourg) au devenit cunoscute și la fel de respectate ca cel al lui Vilar sau Jean-Louis Barrault. Pe de altă parte, tineri regizori din Paris — dintre cei mai remarcabili, ca Lavelli și Bourseiller, de pildă — vor să plece în provincie. Iată cîteva din proiectele acestor teatre: la Teatrul „Gérard Philippe“, din cartierul Saint-Denis, noul director José Valdeverde a înscris în repertoriu o piesă de Labiche și *Mutter Courage* de Bertold Brecht, cu Madeleine Robinson în distribuție. La T.E.P. (Théâtre de l'Est Parisien), Guy Rétoré a reluat *Mantaua* de Gogol și pune în scenă *Trăiți ca porcii* de John Arden. La Centrul Dramatic din Vest se joacă *Nunta înșingărată* de Garcia Lorca, *Căsătoria domnului Mississippi* de Dürrenmatt și *Revizorul* de Gogol. Hubert Gignoux pune la Centrul din Est o piesă-document antinazistă a lui

Heimar Kipphardt, *Școala femeilor* de Molière și o comedie de Shakespeare. Iar Jean Dasté, la St. Etienne, *Cei din urmă* de Gorki. Doi tineri „furioși” englezi vor fi de asemenea jucați pe aceste scene — John Arden (*Ultimul rămas bun al lui Armstrong*) la Villeurbanne și Arnold Wesker (*Rădăcini*) la Bourges.

LONDRA

Afișele teatrelor din Londra se străduiesc să ofere „de toate pentru toți”. Teatrul, ca și muzica, poate însemna distracții și deconectare sau, dimpotrivă, ceasuri de concentrare și gravă meditație. Pentru spectatorul serios există la Londra trei teatre unde poate fi sigur că nu va da peste „muzică ușoară”: Teatrul Național, Royal Court și Aldwych, unde de obicei joacă Royal Shakespeare Company de la Stratford-upon-Avon.

În afară de reluări (printre care *Vinătoarea regală a soarelui* de Peter Shaffer, *Othello* și *Mult zgomot pentru nimic* de Shakespeare, *Dragoste pentru dragoste* de Congreve), de curind Naționalul englez a prezentat ultima piesă a lui John Osborne — *Un legământ respectat* —, după *Nunta însingurată* a lui Garcia Lorca, în regia lui John Dexter, împreună cu *Comedia neagră* de Peter Shaffer. După părerea unor critici, acest spectacol nu este dintre cele mai bune, în primul rând pentru că, în prelucrarea lui Osborne, *Nunta însingurată* își pierde din logica dramatică. În cursul stagiunii, Laurence Olivier va juca în *Dansul morții* de Strindberg, iar John Dexter a anunțat intenția de a pune în scenă *Cum vă place* de Shakespeare, cu o distribuție alcătuită numai din bărbați, ca pe timpul lui Shakespeare. Criticului polonez Jan Kott îi aparține readucerea în discuție a unei vechi întrebări pe care teatrologii și-au pus-o în repetate rânduri, în legătură cu interpretarea rolurilor feminine din piesele shakespeareene, iar John Dexter întreprinde o experiență pentru a verifica afirmațiile celor ce pretind că sensurile și subtilitățile acestor roluri nu sînt valorificate pe deplin, decît atunci cînd sînt jucate de bărbați. Teatrul Național mai pregătește un spectacol documentar în legătură cu revoluția din Cuba; scriitorii C. Sigal și R. Smith, care au sarcina de a alcătui textul, speră să nu se rezume doar la studierea documentelor, ci să poată intervieva și sta de vorbă despre acest subiect cu personalități ale vieții politice, cum sînt Sir Alec Douglas Home, Lord Butler și primul ministru Wilson.

* * *

Tot un spectacol documentar, de această dată despre evenimentele din Vietnam, a montat și regizorul Peter Brook la Aldwych cu trupa Royal Shakespeare. Pe lângă importanța agitatorică, acest spectacol a însemnat o ocazie pentru actori și scriitori de a colabora. Iar în vederea aniversării a 50 de ani de la revoluția rusă, aceeași trupă, cu ajutorul regizorului Clifford Williams și al lui Jeremy Brooks, secretar literar al teatrului, va pregăti un spectacol festiv de amploare.

După cum îi impune numele și după cum știe și publicul spectator din țara noastră (unde a venit în turneu cu *Regele Lear* și *Comedia erorilor*), Royal Shakespeare Company are un repertoriu shakespearean bogat și de înaltă ținută. Recent, Clifford Williams a pus în scenă *A douăsprezecea noapte* (cu Diana Rigg în rolul Violei, David Warner în Sir Andrew, Jan Holm în Malvolio și Brewster Mason în Sir Toby); reușita însă nu a fost totală, iar cronicarii au reproșat regiei lipsa unității de stil. La sediul din Londra, actorii și regizorii de la Royal Shakespeare Company obișnuiesc să monteze cu precădere spectacole după autori englezi și continentali contemporani. În această stagiune au prezentat *Tango* de Mrozek, ultima piesă a lui Dürrenmatt, *Meteorul*, și *Zile întregi în copaci* de Marguerite Duras. În acest din urmă spectacol, Peggy Ashcroft interpretează cu strălucire rolul unei mame care își reîntîlnește fiul decăzut (George Baker).

* * *

Royal Court din Sloane Square, fostul „leagăn” al tinerilor dramaturgi englezi, și-a schimbat anul trecut direcția, iar William Gaskill — noul director — a hotărît, anul

acesta, să renunțe la sistemul prezentării alternative a mai multor spectacole, așa încât în această stagiune spectacolele vor fi jucate pe rând, pînă la epuizare. Iain Cuthbertson a prelucrat și pus în scenă, fără prea mult succes, *Ubu-Rege* a lui Alfred Jarry (în rolul lui Ubu a fost distribuit Mac Wall — un cunoscut actor de music-hall). După *Ubu-Rege* a urmat un spectacol cu *Macbeth*, cu Alec Guinness și Simone Signoret în rolurile principale. O nouă piesă a lui David Cregan, *Trei oameni în drum spre Colverton*, în regia lui Desmond O'Donovan, îi urmează pe afiș.

* * *

În celelalte teatre, spectatorii londonezi vor putea găsi în actuala stagiune multe piese de Bernard Shaw (ceea ce este semnificativ, pentru că în Anglia G.B.S. revine la modă de cite ori descresc goana după „noutate” și succesul comediilor ușoare), *Soțul ideal* de Oscar Wilde, *Cetatea de aur* a lui Arnold Wesker. O vor putea aplauda pe Vanessa Redgrave în *Domnișoara Brodie* și pe Sybil Thorndike în *Arsenic și dantele vechi*. Sardou, Noël Coward și Feydeau se află de asemenea pe afișele unor teatre; bineînțeles, comediile muzicale și piesele polițiste nu lipsesc nici ele. Un autor tânăr — sub douăzeci de ani, Christopher Hampton — și-a făcut debutul cu *Cînd ai văzut-o ultima oară pe mama?*, iar cronicarii l-au întâmpinat cu entuziasm. Aceiași cronicari s-au speriat de scepticismul lui Peter Terson, autorul piesei *Am răspunderea acestor ruine*.

* * *

De curînd, s-au înființat la Londra trei teatre — Theatrescope, Quipu și London Traverse — în care spectacolele au loc la orele prînzului și se schimbă săptămînal. Pînă acum, la Theatrescope și la Quipu s-au jucat piese de Pinter, Mortimer, Strindberg, O'Casey. Directorii ambelor teatre au declarat că scopul lor este de a da posibilitate mai multor regizori de a lucra și a întreprinde eventuale experiențe noi; în același timp, de a aduce pe scenă un număr cît mai mare de piese. Mai modest, directorul teatrului London Traverse urmărește doar să ofere funcționarilor care lucrează în birourile din centrul Londrei, un prînz agreabil. Programele pe care le-au prezentat aici Keith Johnstone (de comedie improvizată, care amintea de primele filme ale lui Chaplin) și Charles Lewsen s-au bucurat de succes. Mai recent, pe aceeași scenă, care este foarte mică, s-au mai jucat *Piața* și *Muzica* de Marguerite Duras, și noua comedie tragică a unui scriitor englez, Cecil Taylor, *Piine cu unt*.

MOSCOVA

Puțină vreme ne mai desparte de o glorioasă aniversare: împlinirea a jumătate de secol de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Pe multe meridiane, oamenii de teatru se pregătesc s-o întâmpine. În Uniunea Sovietică, pregătirea sărbătoririi celei de-a cincizecea aniversări a Marii Revoluții constituie — în această stagiune — unul din obiectivele importante ale activității teatrale. În fiecare teatru, întreg colectivul artistic — animatorul, regizorii, actorii — a început alegerea de piese, în vederea montării unui spectacol sărbătoresc. În unele teatre, alegerea a și fost făcută. Astfel, Iurii Zavatski, la Mossovieț, a înscris în repertoriu *Uraganul* de Bill Belloțerkovski; Teatrul Academic „A. S. Pușkin” va prezenta *Uiforul* de Leonid Leonov, în regia lui B. Ravenski. La Teatrul „Maiakovski”, N. Ohlopkov va pune în scenă o dramatizare după romanul lui Șolohov, *Pe Donul liniștit*; iar Teatrul „N. V. Gogol” va monta *Căderea imperiului*, a cărei acțiune se petrece în anii dinaintea revoluției.

Repertoriul stagiunii abia începute e bogat în noutăți. Un număr mare de premiere — dintre care unele au și avut loc — sînt anunțate în programele tuturor teatrelor. La intrarea Teatrului Mic, spectatorii sînt întâmpinați de afișele premierei *Fiul* (*Umbre ce dispar*) de Sofronov, spectacol ce se va juca atît la sediu, cît și pe scena Teatrului Kremlin; regizorul L. Varpahovski lucrează la o nouă montare a *Tragediei*

optimiste a lui Vişnevski; iar în planurile de viitor ale Teatrului Mic figurează o dramatizare, făcută de B. Babockin, a romanului *Pe Donul liniştit* de Şolohov (astfel încît, dacă planurile se vor realiza, iubitorii de teatru din Moscova vor avea prilejul să vadă opera marelui romancier în două versiuni: cea oferită de Teatrul Mic şi cea pusă în scenă de Ohlopkov).

Teatrul Mossoviet are şi el înscris în repertoriu o operă a lui Şolohov: *Ei au luptat pentru patrie*, sau, după titlul dramatizării (P. Demin), *Trece regimentul*. Regia o va semna A. Zubov. Prima premieră a stagiunii a fost spectacolul *În noaptea eclipsei de lună* de M. Karim, pus în scenă de I. Dankman.

Teatrul „Maiakovski” şi-a deschis stagiunea cu *Medeea* de Euripide, după care a urmat premiera spectacolului *Moartea lui Tarelkin*, comedie-farsă de A. Suhovo-Koblin, în regia lui P. Fomenko. Pe lângă acestea, un nou spectacol a apărut pe afişul teatrului: *Cîte veri, cîte ierni*, realizat de Elena Zotova, după lucrarea Verci Panova; pe acelaşi afiş mai sînt anunţate spectacolele: *Un ambasador extraordinar* de A. şi P. Tur şi *Brigada I de Cavalerie* de V. Vişnevski.

Teatrul „A. S. Puşkin” a inaugurat stagiunea cu premiera *O rublă ruptă* de S. Antonov, iar regizorii B. Ravenskih şi I. Ignatov au montat *Soldatul de ciocolată* de Bernard Shaw.

Printre teatrele din Uniunea Sovietică al căror repertoriu pare deosebit de interesant, cităm Teatrul de dramă şi comedie de pe Taganka, care, anul acesta, s-a deschis cu *Zece zile care au zguduit lumea*. Regizorul I. Liubimov a realizat apoi un spectacol după poemele şi scrierile lui Maiakovski. Vor urma încă două premiere: *Ancheta* lui Peter Weiss, în regia lui P. Fomenko, şi *Pugaciov* — spectacol inspirat de poemul lui Esenin.

• • • **BERLIN** • • •

Stagiunea la Berlin (R.D.G.) s-a inaugurat, ca de obicei, prin tradiţionalele „Zile festive berlineze”, în care şi-au prezentat producţiile cele mai reprezentative o seamă de teatre străine venite aici în turneu, ca şi teatrele din Berlin şi din alte oraşe germane. În paranteză fie spus, la „Zilele festive berlineze”, au fost de faţă: Teatrul nostru de Comedie, care a jucat în acelaşi timp cu Théâtre de l'Est Parisien (*Turcaret* de Le Sage), Teatrul Idiş din Varşovia, sub conducerea celebrei Ida Kaminska, cu două piese populare din folclorul evreiesc, Ansamblul naţional de balet din Cuba şi altele.

Printre premierele berlineze notăm: versiunea lui Baierl la *Misterul buf* de Maiakovski (Volksbühne), câteva lucrări dramatice din dramaturgia actuală germană (*Poveste despre vechiul tramvai*, *Tereza* de Gerstel şi Kahlau, *Rendez-vous la ora 9* de Hammel, *Un ulcior cu măsline* de Kahlau, *Nickel şi 36 de „drepti”* de Rehfish, şi altele.

În afară de lucrările clasice ale lui Brecht, prezente în reluări sau versiuni noi pe scenele germane, şi în afară de cunoscutele „Seri brechtienne” de la Berliner Ensemble, tot la acest teatru s-au lucrat pentru scenă celebrele sale note satirice antifasciste, *Conversaţii de emigrant*. Din dramaturgia vest-germană, un loc deosebit îl ocupă, pe diferite scene, lucrarea lui Hochhuth — *Ulciorul*.

Fireşte, repertoriul teatrului german îmbrăţişează şi lucrările clasice sau contemporane proprii sau ale altor dramaturgii. Alături de ambele părţi din *Faust* de Goethe (la Leipzig), *Ulciorul sfărîmat* de Kleist, *Nathan înţeleptul* de Lessing, într-o versiune nouă, la Deutsches Theater se montează: din Shakespeare, *Troilus şi Cresida*, *Imblinzirea scorpiei*, *Furtuna* etc.; din Calderon, *Judecătorul din Zalamea*; din Molière, *Tartuffe*, precum şi piese ale cîtorva dramaturgi contemporani.

În acelaşi timp, oamenii de teatru din Germania sînt preocupaţi să aducă contribuţia lor la sărbătorirea unei jumătăţi de veac de la Revoluţia din Octombrie; astfel, printre alţii, scriitorul Günther Knippel din Frankfurt pe Oder lucrează la scenariul unui spectacol documentar, în care urmează a se înfăţişa relaţiile istorice şi politice dintre popoarele sovietic şi german, de-a lungul anilor.